

OVER DE EIGEN SCHOLEN van de ZUSTERS

(1)SITUATIESCHETS

Bronnen voor deze situatieschets:

-Gesprek in januari 2022 met Sr. Brigitte Phemba Ndudj, Provinciale van de Soeurs Servantes des Pauvres (SSP), in aanwezigheid van Père Jean-Robert Diyabanza Luyindula, provinciaal van de Congolese Redemptoristen.

-Interview begin juni 2022 Père Charles Kusika in Kimpese. Hij heeft eigen scholen (van Lager-tot Hoger Onderwijs opgericht in Kimpese (Prov. Kongo-Central op 220km van Kin.)

(1.1.) De Staatsscholen

-De scholen waar de zusters NU de leiding van hebben (en die in de koloniale periode door hen zijn gesticht maar daarna ingerekend werden door Mobutu,) zijn in feite Staatsscholen. Ze moeten werken onder het statuut van Écoles Publiques Conventionnées Catholiques (EPCC).

In het bisdom Boma, waar 90% van de SSP-scholen zich bevinden, zijn er meer dan 300 Lagere-en Secundaire scholen die onder dit statuut vallen. Al deze EPCC ressorteren onder 'La Coördination', de diocesane onderwijskoepel, gevestigd in Lukula (vlak naast het hoofdklooster van de SSP-zusters).

Deze diocesane dienst "La Coördination" voert in opdracht van de Staat een aantal administratieve taken uit, maar moet zelf ook leven van een deel van de schoolgelden die de leerlingen betalen.

-De Congolese Staat wordt door onze gesprekspartners "démissionnaire" en zelfs "prédataire" genoemd. Dat zijn zware woorden. De Staat heeft ontslag genomen en is roofzuchtig. De overheid vormt een juk voor het onderwijs in de EPCC.

Reeds vele jaren is er een compleet wanbeheer. In plaats van het Onderwijs de nodige middelen te **geven** (salarissen en werkingstoelagen), **nemen** ze voortdurend (**ils prennent!**) Er wordt een heel apparaat in stand gehouden van schoolgeld-inners, inspecteurs en overheden (Subdivison Provinciale), van organisatoren van het Staatsexamen, uitgevers van handboeken en bulletins, dit alles met het geld dat van onderuit door de ouders betaald wordt als schoolgeld.

Vanuit onze Westerse blik op onderwijs is het moeilijk om deze toestand te begrijpen waarbij het onderwijs niet van bovenaf maar van onderuit bekostigd wordt.

Het erge is dat ook de plaatselijke diocesane dienst zelf moet bekostigd worden met gelden van onderuit en dat de werking ervan de kwalijke (corrupte) trekken van de Staat vertoont.

-De zusters (paters) hebben nochtans het potentieel om een EIGEN kwaliteitsonderwijs uit te bouwen maar ze voelen zich binnen het boven geschetste (staats)systeem misbruikt, uitgezogen, gedwarsboomd (één klein recent voorbeeld: Staat/Coördination dringt een

bepaalde secundaire school een (bevriende) onderdirecteur op die totaal onbekwaam is en die de harmonische werking in deze school reeds eerder bemoeilijkte.)

-Indien KALASI er niet zou zijn met zijn motiverende acties (o.m. de dagelijkse kleine maaltijd; herstelling van gebouwen, didactisch materiaal, elektriciteit, e.d.m.) dan zouden ook de scholen die geleid worden door de SSP volledig aan de grond zitten.

(1.2.)De Privéscholen

-Kenschetsend voor vandaag is de grote toename van privé-initiatieven, zowel van individuele ondernemers als van organisaties.

Onderscheid soorten privéscholen in steden als Kinshasa en Matadi:

(a)Zij die weinig geld vragen maar een malafide business zijn en helemaal geen kwaliteit te bieden hebben. Ze zijn enkel uit zijn op gewin en bedriegen de ouders met schone schijn. Ook arme ouders willen immers kost wat kost dat (al) hun kinderen naar school gaan. Ze weten dat het gratis staatsonderwijs op dit moment beneden alle peil is, dus laten ze zich verleiden om een kleine som te betalen voor een privéschool. Die aanvaarden echter veel te veel leerlingen en kunnen zo toch winst maken, maar ze kunnen geen kwalitatief onderwijs bieden.

(b)Zij die een beetje geld vragen en die er in slagen om een behoorlijke kwaliteit te bieden in armere milieus vb. Saint-Vincent de Paul in Nanza (arme buitenwijk van Matadi) Deze genereuze scholen hebben het zeer moeilijk: arme ouders kunnen zelfs het relatief lage schoolgeld niet betalen en opteren voor (a)-scholen waar hun kinderen helemaal niets leren. Gevolg: er zijn geen leerlingen genoeg en dus ook geen geld genoeg om de leerkrachten correct te betalen. Zij kunnen enkel blijven bestaan als ze financiële steun krijgen van elders (wat op termijn onhoudbaar is).

(c)Zij die meer geld vragen maar het leerlingenaantal beperken in functie van de beschikbare lokalen en middelen. Zij betalen hun leraars goed en kunnen daardoor ook de beste kandidaten selecteren en eisen stellen aan het personeel. Zo slagen ze er in om hoge kwaliteit bieden. Verder illustreren we dit met het concrete voorbeeld van de Lecandèle-school van de S.S.P. (Sr Élisée) in Mbudi (Kinshasa)

(d)De elitescholen die zo duur zijn dat enkel de (zeer) rijken binnen raken.

(2)EIGEN SCHOLEN ?

-Met de dag groeit het verlangen bij de zusters om EIGEN SSP-SCHOLEN te hebben waar ze verlost raken van het juk van de Staat en de Coördination waaronder ze als directies van EPCC-scholen gebukt gaan. De congregaties worden ook uitgenodigd en aangemoedigd door de Bisschoppenconferentie in Congo om eigen scholen te beginnen, los van de Staat.

-Dit is hun eigen sterke droom. Dit is belangrijk. Het is HÚN plan, een plan van de Congolezen zelf. Ze willen dat hoe dan ook doordrijven, al zijn ze zich ervan bewust dat ze zelf niet over het kapitaal beschikken om te starten want zelf de bouw van een school financieren is totaal onmogelijk. Eens het schoolgebouw er staat, zien ze het vervolg volledig zitten, maar dan moet er voor dat gebouw eerst geld komen van elders, (vb. uit het buitenland).

-De zusters hebben heel wat ervaring met het leiden van scholen, niet enkel in hun eigen scholen maar ook als gedetacheerde directrices in scholen van anderen (m.n. van de Redemptoristen). De zusters hebben naast die oudere generatie, die reeds haar sporen verdiende, ook een heel potentieel van jonge goed opgeleide zusters (gemotiveerd, beloftevol, goed omkaderd). Ze hebben dus op pedagogisch-didactisch gebied heel wat troeven in handen.

-De zusters hebben reeds één dergelijke school kunnen oprichten in Mbudi (deelgemeente van Kinshasa). Het is een succesverhaal mede omdat de nood aan (goede) scholen enorm groot is in Kinshasa (minstens 12 miljoen inwoners-zeer jonge bevolking). Waar in het binnenland weinig of geen geld circuleert, heb je in de grote steden toch ook een middenklasse die hunkert naar kwaliteitsonderwijs voor hun kinderen en daar geld voor (over) heeft.

Voor deze school kwam het startgeld ook uit Europa (Rome). De school heeft als naam "Lecandèle" gekregen. (Dit is de naam van de stichteres van de Congregatie van Gijzegem, Elisabeth de Robiano, die gehuwd was met Charles Lecandèle en woonde in het kasteel van Gijzegem.)

-Daarnaast beschikken de zusters in Kinshasa over twee geschikte terreinen nl. in de vrij centraal gelegen deelgemeente Limete (perceel waar het klooster van de SSP gevestigd is) en in de periferie (op ongeveer 30 km van het centrum, in een groeiwijk) in Mbenseke (perceel waar nu het Noviciaat van de zusters gevestigd is.)

(3) MBUDI : CONCREET VOORBEELD van EIGEN SCHOOL van de zusters

Bron: Gesprek in Kinshasa met Sr.Élisée Ntoto (SSP) op 7 juni 2022. Zij is de Directrice en drijvende kracht van deze Kleuter- en Lagere School

(3.1.)Ontstaan:

In Mbudi hebben de zusters (SSP) reeds een aantal jaren een zustergemeenschap. In 2018 is men een school van negen klassen + bureau en sanitair (gelijkvloers) beginnen te bouwen op de vrij beperkte oppervlakte van de kloostergrond. Hiervoor bekwamen ze een financiering van de Italiaanse Bisschoppenconferentie. KALASI zorgde ervoor dat de vzw Herbronnen uit Hamme 100 zeer degelijke schoolbanken betaalde. Inmiddels hebben de zusters zelf ook 9 klaslokalen op de verdieping kunnen toevoegen.

(3.2.)Cijfers (juni 2022)

Aantal klassen: 18

Lagere school   **12** Eerste leerjaar: 35 lln per klas/ Overige leerjaren: 45 lln/klas
Secundair/Lager: **1** Zevende leerjaar   (volgende schooljaar ook een 8ste)
Kleuterschool: **5**

Schoolgeld:

Kleuter –en Lagere school: PER JAAR   **280** usdollar

Per TRIMESTER is dit: 1ste trim. 160\$; 2de trim. 70\$; 3de trim. 50\$

Vergeleken met het gratis onderwijs in de EPCC is dit natuurlijk een groot verschil.

Veel ouders die met goede moed beginnen met betalen bij de aanvang van het schooljaar, kunnen het toch niet volhouden tot het einde. Er zijn dus regelmatig leerlingen die tijdelijk weggestuurd worden (refoulement) tot ze betaald hebben.

De zusters laten wel toe dat armere ouders eventueel (heel) kleine bedragen afkorten op het ogenblik dat ze een beetje geld in handen hebben.

Zo zijn het echt niet enkel de kinderen wiens ouders een goed vast loon hebben die hier school lopen. Ook kinderen van mama's die dagelijks hun waren verkopen op de markt en dus een zeer onregelmatig hebben, kunnen hier terecht. Het vraagt wel een hele boekhouding. Eén zuster houdt zich hoofdzakelijk daar mee bezig (!)

Deze inkomsten zijn natuurlijk van levensbelang om de leerkrachten een goed loon te kunnen geven.

Secundair Onderwijs: per JAAR 350usdollar

Per TRIMESTER is dit: 1ste trim.200\$; 2de trim.100\$; 3de trim. 50\$

Salaris van de leerkrachten: 350usd/maand

De leerkrachten verdienen hier dus ruim het dubbele van het maandloon dat de staatsscholen uitbetalen.

(3.4.)Streng didactisch-pedagogisch beleid en evaluatie van de leerlingen

Het hogere loon voor de leerkrachten is de sleutel van het succes van deze school. Doordat de school een hoger loon kan geven, kan ze ook de beste leerkrachten selecteren. Er zijn immers in Kinshasa enorm veel universitaires zonder werk. Tevens kan de directie hoge eisen stellen aan haar leerkrachten: ze moeten hun voorbereidingen laten controleren, ze moeten veel taken en overhoringen geven. De directie controleert alles. Wie zijn werk niet behoorlijk uitvoert gaat er na enkele verwittigingen uit. Het dient gezegd dat dit regime een enorme inzet en gezag vraagt en veel pedagogisch doorzicht van de directrice, Sr Élisée.

Dit is natuurlijk onmogelijk na te volgen in de Staatsscholen (EPCC) die wij in de Mayombe ondersteunen. Daar is het staatsloon zodanig laag dat de directie weinig eisen kan stellen op gebied van inhoud en methode van lesgeven. Vooral in de afgelegen scholen komt daar nog de schaarste aan leerkrachten bovenop.

Evaluatie van de leerlingen : Ook voor dit soort katholieke privéscholen in de hoofdstad is er een diocesane koepel (Coordination), die zich o.m. bezig houdt met onafhankelijke evaluaties (=diocesane proeven bij het begin van het derde leerjaar en het zesde leerjaar.) Dit is natuurlijk bijzonder interessant voor deze school die al snel kon uitpakken met uitstekende resultaten. Een beter publiciteit is er niet.

(4) IS EEN EIGEN SCHOOL VAN DE ZUSTERS ENKEL VOOR DE IETS RIJKEREN ?

De grote vraag die we ons bij dit verlangen naar EIGEN SSP-SCHOLEN (moeten) stellen is of dit geen onderwijs wordt, uitsluitend voor een rijkere klasse. We weten immers vanuit de ervaring in Matadi-Nzanza dat een EIGEN school die louter moet teren op arme ouders, amper in staat blijkt om te overleven, laat staan te floreren. Dergelijke scholen kunnen immers enkel overleven en hun leerkrachten voldoende betalen, wanneer ze een voldoende hoog schoolgeld kunnen vragen aan de ouders.

De vraag is dus: Wie zijn die ouders in die genoemde deelgemeenten van Kinshasa (Mbudi, Limete, Mbenseke)? En het antwoord op die vraag is verschillend naargelang de deelgemeente.

-We mogen stellen dat deze ouders in Kinshasa stuk voor stuk over iets meer geld beschikken als we ze vergelijken met de ouders in onze gewone EPCC-scholen in de Mayombe en in Luozi. Ook in verhouding tot de doorsnee Kinois behoren ze niet tot de allerarmsten.

-Dit wil niet zeggen dat het hierbij om rijke mensen gaat. De echte rijken wonen in Gombe en andere deelgemeenten zoals Binza. Deze kunnen hun kinderen naar de beste scholen in het buitenland sturen. Het is ook in deze meer Westerse deelgemeenten dat de top-scholen zich bevinden zoals die van de Jezuïeten (Collège Boboto) en van de Soeurs du Sacré Cœur (Lycée Bosangani) of van de Zusters van de Jacht (Lycée Kabambare). Deze scholen aanvaarden naast de topklasse meestal ook wel een belangrijk percentage minder begoede maar hoog begaafde kinderen (die minder betalen). Wie echt voldoende kan betalen kan ook nog altijd kiezen voor regelrecht Privéonderwijs wat peperduur is.

-**In de gemeente LIMETE**, waar de zusters hun centraal klooster hebben in de 6ème Rue, zijn er heel veel grote scholen waar ook kinderen uit de (arme) periferie naartoe komen elke dag. Ongeveer alle congregaties hebben in deze deelgemeente hun kloosters of noviciaten. Het is een zeer goed gelegen, geplande gemeente (halfweg op de baan naar de luchthaven) waar reeds in de koloniale periode mooie woningen stonden in grotere percelen.

-**In de gemeente MBUDI** gaat het om een nieuwere niet geplande wijk, moeilijk bereikbaar, zeer dicht bevolkt, zeer bruisend van commerciële en ambachtelijke activiteiten, op zo'n 12 km van het centrum. Je volgt de oever van de Congostroom (richting Matadi) om er te komen.

Het is een wijk met toekomst zodra die wat beter zou ontsloten kunnen worden (met o.m. goede wegen en openbaar vervoer). Nu zijn delen van Mbudi enkel per moto bereikbaar. De zeer jonge bevolking beschikt blijkbaar over voldoende geld om hun kinderen naar de Lecandèle-school te sturen. Het 'boomt' daar en de school houdt geld over om de gebouwen af te werken en goed te onderhouden.

-**In de gemeente MBENSEKE** is het een heel ander verhaal. Deze deelgemeente bevindt zich zeer ver (30 km?) van het centrum langs de baan naar Matadi. De stad deint immers nog steeds verder uit. Mensen kopen daar een stukje goedkope grond en zetten er een barak(je) op. Het kan jaren duren vooraleer ze genoeg geld hebben om deftige muren te bouwen en er een stevig dak op te zetten. Hier is geen water noch elektriciteit. De afstand naar de

winkels en de markten en andere diensten en voorzieningen vormt ook een probleem. Toch zit hier ook een enorme dynamiek.

De zusters hebben hier, ca.30 jaar geleden, een vrij groot en modern ogend noviciaatscomplex gezet, op goedkope grond, landelijk, toen nog verlaten, met een hoog waterreservoir en een generator. Nu is de buurt hier volgebouwd. Er worden verderop nog steeds nieuwe nederzettinkjes gebouwd, steeds verder verwijderd van het Westers stadsgedeelte, eindeloos...in een gebied dat zeer erosiegevoelig is (heuvels, nog slechts weinig bomen...) en een gebied dat ook kampt met onveiligheid (nog niet ommuurde percelen).

De bevolking is hier eerder arm, meer te vergelijken met die van Matadi-Nzanza. Toch is er hier, vergeleken bij Matadi, de steeds toenemende dynamiek, meer ruimte (grond) voor winstgevendende activiteiten en de nabijheid van een immense afzetmarkt (Kin en de nabije asfalt die er naartoe leidt) en dat geeft geloof in een betere toekomst. Ooit zal deze wijk tot de betere behoren van de stad, zo wordt er (misschien terecht) geredeneerd. Men heeft er het heel harde leven voor over.

Of de mensen in Mbenseke ooit voldoende geld gaan over hebben om hun kinderen in een Lecandèle-school te laten studeren, is maar de vraag. Maar men mag aannemen dat het daar in de toekomst steeds meer mogelijk zal worden. Het is eerder een pioniers-situatie.

Een voorlopig besluit:

-De vrees dat de eigen scholen van de zusters scholen worden voor een elitair publiek is ongegrond.

-KALASI blijft de scholen in het binnenland voor het volle pond steunen.

-Daarnaast zoeken we ook wegen om de zusters indirect te helpen om eigen nieuwe schoolgebouw te zetten in Limete. Dit kan door los van de KALASI-gelden extra financiering te gaan bepleiten bij bepaalde sponsors in België.

-Het is te hopen dat de Lecandèle-scholen mettertijd ook solidair zijn met hun arme medeleerlingen in het binnenland. Er kunnen op termijn mooie verbanden en uitwisselingen uit groeien, zeker omdat het in alle scholen medezusters zijn die de leiding hebben.